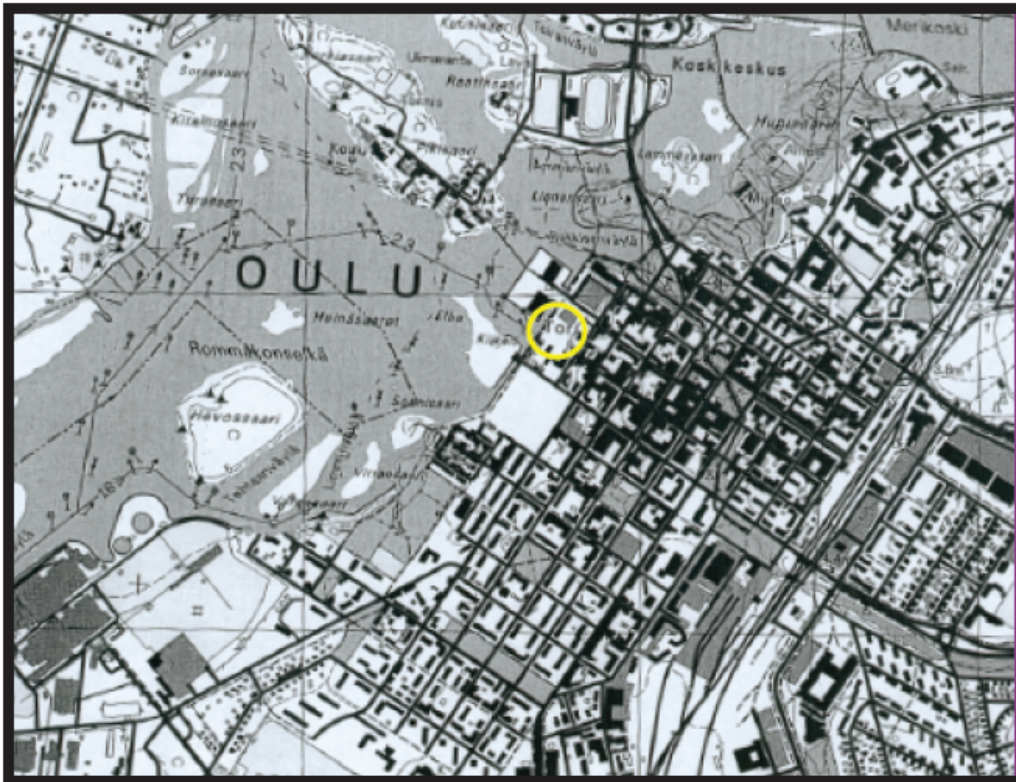

OULU, KAUPPATORI

Tarkastuskäynti
19.11.2009

MUSEOVIRASTO
Rakennushistorian osasto
Marika Hyttinen 2010

Peruskarttaote 2444 09 OULU

Tarkastuskäynti Oulun kauppatorin työmaalla

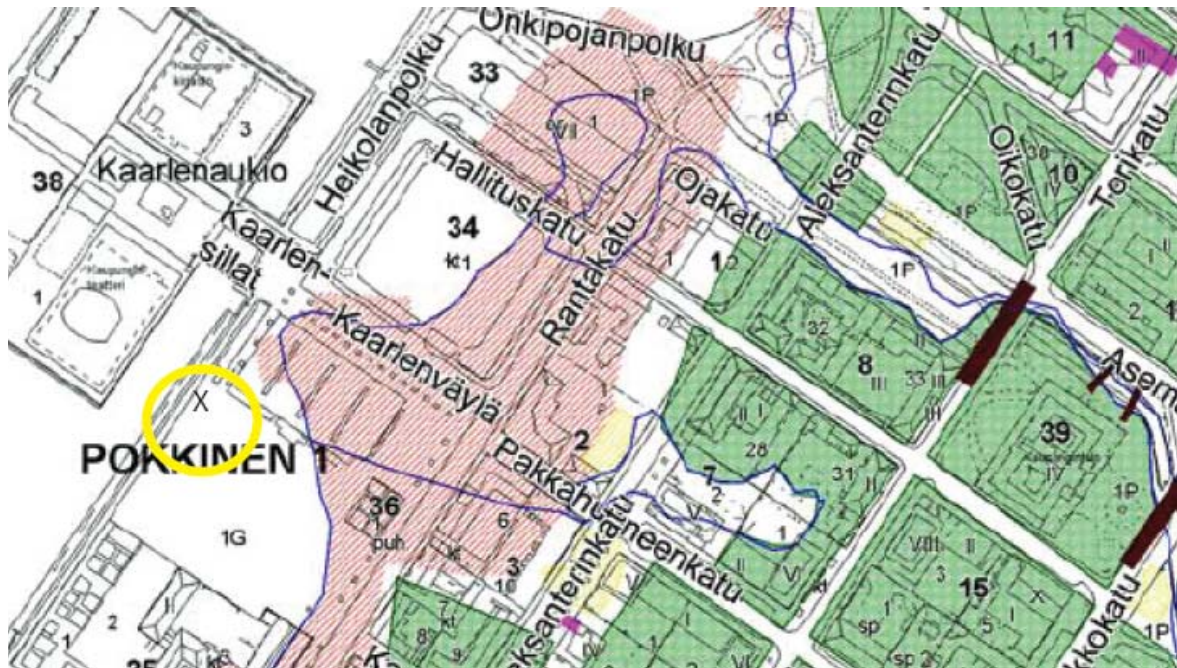
Oulun kauppatorilla tehtiin talvella 2009 kunnallisteknisiä kaivutöitä. Työmaan urakoitsijana toimi ViherRengas Järvenpää Oy. Kaivannosta, joka syvyys oli n. 5 m, oli tullut esille luoteisprofiilista salvottuja hirsiiä. Mahdollisen kiinteän muinaisjäännöksen toteamiseksi, työmaalle tehtiin 19.11.2009 tarkastuskäynti, johon osallistuivat Museoviraston rakennushistorian osaston tutkijat Marika Hyttinen, Titta Kallio-Seppä sekä Terhi Tanska.

Kaivanto sijaitsi nykyisen kauppatorin luoteispäässä aivan meren tuntumassa (kartta 1). Työmaan kaivutöiden oli alun perin ollut tarkoitus ulottua kaivannossa n. 3 metrin syvyydelle. Kaivannossa oli kuitenkin tullut vastaan öljyyntynyt ja pilaantunut maa-alue, joka piti poistaa. Näin ollen kaivantoa oli osittain jouduttu syventämään n. 4-5 m syvyiseksi (kuva 1). Syvennettäessä ja laajennettaessa kaivantoa, jotta pilaantuneet maat saatiin kokonaisuudessaan pois, oli luoteisprofiilista tullut esille salvottuja hirsiiä (kuva 2).

Rakenne, jota näkyi kaivannon profiilissa n. 1,5 m pituudelta, jäi kaivamattoman maan sisään luoteeseen. Profiilissa näkyi 3-4 hirsikertaa, joista alin, koillis-lounais-suuntainen pyöröhirsi (Ø 20-25 cm) oli erittäin jämerä ja hyväkuntoinen. Hirsi sijaitsi harmaassa, tiiviissä savessa (pohjasavi) arviolta hieman meren pinnan alapuolella. Alimman hirren päällä näkyi luode-kaakko-suuntaisen salvotun neliöhirren pää (Ø 20-25 cm). Tämän päällä sijaitsi vaurioita kärsinyt pyöröhirsi, joka oli niin ikään koillis-lounais-suuntainen. Osa rakenteesta oli profiilista valuneen hiekan peitossa, joten kaikkia rakenteen hirsikerroksia ei pystytty havainnoimaan. Profiilissa ylimpänä sijaitsi osin tuhoutunut luode-kaakko-suuntainen puu sekä samansuuntainen alkuperäiseltä paikaltaan pois liikkunut, jämerä pyöröhirsi (kuvat 5 ja 6). Puiden katkomisen ja hirsien salvostyöt vaikuttivat kirveellä tehdyiltä (kuva 7). Lisäksi kaivannon profiileissa oli nähtävissä n. 20-50 cm paksua puuroskakerrosta, joka sijaitsi arviolta samalla korkeudella rakenteen kanssa tai hieman sitä ylempänä (kuvat 3 ja 4).

Rakenteen päällä sijaitsi sekoittunut hiekka, jolla rakenne oli myös osin peittynyt. Hiekka oli moderni täyttökerros, joka on mitä ilmeisimmin tuotu paikalle alueen aiempien kaivutöiden yhteydessä. Rakenteen ylemmät kerrokset ovat todennäköisesti tuhoutuneet samaisissa kaivu- ja maansiirtotöissä.

Koska työmaalla ei ollut pilaantuneen maan poiston jälkeen tarvetta syventää kaivantoa, päätettiin puurakenne jättää paikoilleen. Työmaa aloitti osin kaivannon täyttämisen laittamalla kaivannon pohjalle muovin ja sen päälle täyttöhiekkää. Näin profiilissa ollut rakenne jäi kaivamattomaan maahan koskemattomana ja hyvään talteen mahdollisia jatkotutkimuksia varten. Kaivamista jatkettiin vielä lounaaseen n. 3-4 metrin pituudelta n. 2-3 m syvyydeltä. Tarkastuskäynnin perusteella tällä korkeudella sijaitsi ainoastaan moderneja täyttökerroksia. Mikäli kaivannosta tulisi kuitenkin esille lisää puurakenteita, työmaan tulisi tehdä niistä ilmoitus Museovirastolle mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten

Kantakartta © Oulun kaupunki, Tekninen keskus, Kartastopalvelut 2002

OULU
Jakob Johan Wikarin kartta vuodelta 1748

Museovirasto/RHO/T. Ikonen & T. Mökkönen 2002

	= kortteli		= pelto
	= rakennus		= rantaviiva
	= ranta-aitta		= tulliaita
	= alue		= tuulimylly
	= silta		

Kartta 1. Kaivannon sijainti on merkitty keltaisella ympyrällä ja rakenteen arvioitu sijainti x-kirjaimella.

Johtopäätökset ja jatkotutkimuksen tarve

Esiin tullut rakenne liittyy Oulun vanhan satama-alueen (Hahtiperä) rakennuskantaan, todennäköisesti laajaan ranta-aitta-alueeseen (kartta 1). Kyseessä on mahdollisesti ranta-aitan perustus/arinarakenne. Vastaavanlaisia rakenteita dokumentoitiin ns. Virastotalon korttelista v. 2007 tutkimuksissa (Hyttinen & Oikarinen 2009). Hirsirakenne saattaa olla jäännös myös laiturirakenteesta.

Oulun kaupunkiarkeologisessa inventoinnissa nykyinen torialue on jätetty kaupunkiarkeologiselta mielenkiinnoltaan määrittelemättömäksi alueeksi, koska isoa vihaa (v. 1713-1721) vanhempaa korttelirakentamista alueella ei varsinaisesti ole ollut (Ikonen & Mökkönen 2002: 16). Lisäksi kauppatorilla on tehty runsaasti kunnallisteknisiä kaivutöitä mm. 1990-luvulla, joten alueen mahdollisten kulttuurikerrosten on luultu tuhoutuneen. Kaivutöiden yhteydessä tiedetään esiin tulleita mm. salvottuja hirsiarakkurakenteita (ks. Hyttinen 2010).

Tarkastuskäynnin perusteella alueella sijaitsee ennako-oletuksista poiketen säilyneitä kulttuurikerroksia. Ainakin fragmentaaristen rakennus- ja muiden jäännösten löytyminen alueelta

on mahdollista. Jos Kauppatorin alueella tulevaisuudessa tehdään kaivutöitä, suosittelen alueella tehtäväksi arkeologisia tutkimuksia ennen kaivutöitä tai niiden aikana.

Oulussa 27.01.2010

Marika Hyttinen

Tutkija, FM

Lähteet:

Kirjallisuusviitteet:

Hyttinen Marika & Teija Oikarinen 2009: "Länkisen (Hjärpen) lammen reuna-alueiden rakennuskantaa 1600-luvun Oulussa". *Ei kiveäkään kääntämättä – juhlakirja Pentti Koivuselle*. Toim. Ikäheimo, Janne & Lipponen, Sanna. Tornio. 267-275.

Muut lähteet:

Hyttinen Marika 2010: Oulu, Pakkahuoneenkatu. Katutöiden arkeologinen valvonta. 10.6. - 21.7.2009 (raportti tekeillä). MV/RHO.

Ikonen Tiia & Mökkönen Teemu 2002: Oulu – Uleåborg. Kaupunkiarkeologinen inventointi. MV/RHO.

Kannen kuva: Pohjois-Pohjanmaan museon (PPM) kuva-arkisto. Oulun kauppatori vuoden 1882 palon jälkeen

Kuva 1. Yleiskuva kaivannosta. Kuvattu koilliseen.

Kuva 2. Yleiskuva kaivannosta. Rakenne näkyy kuvan alaosassa kaivannon luoteisprofiilissa.

Kuva 3. Kaivannon profiilissa kulttuurikerroksia (puuroskaa).

Kuva 4. Kulttuurikerroksia kaivannon profiileissa.

Kuva 5. Hirsiä (rakenne) kaivannon luoteisprofiilissa.

Kuva 6. Lähikuva hirsirakenteesta.

Kuva 7. Lähikuva, salvos.